

OBSAH

PŘEDMLUVA / 10

I. ÚVODEM / 11

II. VÝCHOVA V PRVOBYTNĚ POSPOLNÉ SPOLEČNOSTI / 17

III. VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ V OTROKÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI / 20

1. První školy v zemích starého Východu / 20
2. Výchova a vzdělání ve starém Řecku / 22
3. Spartská výchova / 23
4. Aténská výchova / 25
5. Starořeční myslitelé o výchově / 27
Sofisté. Démokritos z Abdér. Sókratés. Platón. Aristotelés
6. Osvěta a škola v době helénismu / 37
Alexandrijské Múseion. Plútarchos z Chairóneie
7. Výchova a vzdělání ve starém Římě / 38
Období rodové nebo královské. Období republikánské.
Římská výchova v období císařském. Marcus Tullius Cicero.
Marcus Terentius Varro. Římské školy. Stoikové (Lucius
Annaeus Seneca. Marcus Aurelius). Marcus Fabius Quintilianus
8. Úpadek výchovy a vzdělání v období rozkladu
otrokářské společnosti / 43
Rozdělení římského impéria. Vznik křesťanských škol. Jeroným.
Augustin

IV. VÝVOJ VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ VE FEUDÁLNÍ SPOLEČNOSTI / 46

1. Vznik církevních škol / 46
Školy klášterní, katedrální, kapitulní, farní
2. Vliv Byzance na výchovu u nás / 49
3. Výchova světských feudálů (rytířská výchova) / 50
4. Výchova lidových mas za feudalismu / 51
5. Vliv scholastiky na středověkou vzdělanost / 51
6. Středověké univerzity / 53
Vznik univerzit. Pražská univerzita. Vnější organizace univerzit.
Vnitřní organizace univerzit. Význam středověkých univerzit
7. Vliv reformace na výchovu a vzdělání u nás / 57
Náboženští reformátoři. Jeroným Pražský. Jan Milíč z Kroměříže.
Tomáš ze Štítného. Jan Hus. Výchova v době husitství
8. Městské (partikulární) školy a jejich organizace / 59

V. POČÁTKY A ROZVOJ VÝCHOVNÝCH TEORIÍ V DOBĚ OD KONCE 14. AŽ DO 17. STOLETÍ / 62

1. Význam renesance pro rozvoj věd, literatury a umění / 62
Objevné zámořské cesty. Původní kapitalistická akumulace.
Vznik buržoazie. Rozkvět umění. Revoluční objevy
v experimentální přírodovědě. Renaissance a humanismus.
Vynález knihtisku
2. Pedagogika doby renesance / 66
Vittorino da Feltre. Luis Vives. Pierre de la Ramée. Angličtí
pedagogičtí spisovatelé — humanisté. Němečtí renesanční
pedagogové. Desiderius Erasmus Rotterdamský. François
Rabelais. Michel de Montaigne. Rozkvět humanismu v Čechách.
Smír humanismu s reformací. Utopisté (Thomas More.
Giovanni Campanella)
3. Pedagogika doby reformace v Německu / 76
Martin Luther. Filip Melanchthon. Johannes Sturm
4. Pedagogický systém jezuitského řádu / 78
Ignác z Loyoly. Jezuitské koleje. Jiné katolické řády
5. Protestantské školství v českých zemích / 82
Jednota českých bratří. Petr Chelčický. Jan Blahoslav. Bratrské
školy. Studijní řády. Zánik bratrského školství u nás
6. Rozvoj realismu v evropské pedagogice / 84
Jansenisté. Johann Heinrich Alsted. Johann Valentin Andreae.
Wolfgang Ratke. Pietismus. René Descartes. Francis Bacon.
John Milton

VI. PEDAGOGICKÝ SYSTÉM JANA AMOSE KOMENSKÉHO / 90

Komenského život a dílo. Význam Komenského pro dnešní dobu.
Komeniologie. Komenského odkaz

VII. BURŽOAZNÍ PEDAGOGIKA V EVROPĚ OD 17. STOLETÍ DO DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ / 105

1. Sociálně politické, filozofické a pedagogické názory Johna Locka.
Anglická škola v 17.—18. století / 105
2. Pedagogické názory v dílech francouzských materialistů / 108
Claude Adrien Helvétius. Denis Diderot. Paul Holbach
3. Pedagogický systém Jeana Jacqua Rousseaua / 112
4. Otázky výchovy a vzdělání v období francouzské buržoazní
revoluce / 115
5. Johann Heinrich Pestalozzi jako zakladatel národní školy, vychovatel
lidu a didaktik / 118
6. Pedagogické názory utopických socialistů na počátku
19. století / 123
C. H. Saint-Simon. François Fourier. Etienne Cabet. Robert Owen.
John Bellers. Wilhelm Weitling
7. Johann Bernhard Basedow a jeho filantropinum / 127
8. Pedagogický systém Johanna Friedricha Herbartu / 130
9. Výchova člověka u Friedricha Fröbela / 139
10. Adolf Diesterweg, pedagog a školský politik / 143

VIII. VZNIK NOVODOBÉHO VEŘEJNÉHO LIDOVÉHO ŠKOLSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU / 147

1. Školské reformy u nás na přelomu 18. a 19. století / 147
Johann Ignaz von Felbiger. Reforma rakouského elementárního školství a její provádění v našich zemích. Karel Jindřich Seibt. Ferdinand Kindermann. Další filantropicky zaměřené osvícenší pedagogové. Aleš Pařízek. Josefínské reformy a reakce proti nim
2. Odraz uherských školských reforem na Slovensku / 157
Adam František Kollár. Ratio educationis. Samuel Tešedík. Ján Seberini. Daniel Lehotský. Jan Kollár
3. Vlastenečtí učitelé v době obrozenské a poobrozenské / 160
Jakub Jan Ryba. Jan Filcík. Josef Množislav Bačkora. Štěpán Bačkora. — Josef Jungmann. Bernard Bolzano. — Josef Franta Šumavský. Karel Alois Vinařický. Pedagogické časopisy a literatura
4. Pedagogická činnost a názory Jana Vlastimíra Svobody / 164
5. Úsilí o reformu školy u nás v letech 1848—1849 / 165
Karel Slavoj Amerling. Jan Dufek. Návrh Tesařův. František August Brauner. Jan Kollár. Pavel Josef Šafařík. Jan Evangelista Purkyně. Jan Erazim Vocel. Karel Havlíček. Karel Sabina. Exnerův-Bonitzův Návrh organizace rakouských gymnázií a reálék

IX. ŠKOLSTVÍ U NÁS OD DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ DO ROKU 1918 / 172

1. Vývoj školy a pedagogických názorů v našich zemích po roce 1869 / 172
Vznik dualismu. Konkordát. Školský zákon z roku 1869. Vyhlášení školské novely roku 1883. Rozdělení pražské univerzity. Vývoj střední školy. Učitelské časopisy a spolky. Čeští spisovatelé a spisovatelky o výchově. Výchova a vzdělání dívek. České menšinové školství
2. Herbartismus a jeho doznívání v českých zemích / 180
Herbartismus u nás. Gustav Adolf Lindner. Další herbartisté
3. Názory Miroslava Tyrše a Otakara Hostinského na výchovu / 186
4. Česká škola na přelomu 19. a 20. století / 189
5. Pedagogické teorie v českých zemích od konce 19. století do roku 1918 / 190
Josef Úlehla. Josef Černý. Vliv Masarykova buržoazního liberalismu na českou pedagogiku. František Drtina. František Krejčí. František Čáda. Otokar Chlup. Otokar Kádner. Zikmund Winter. — Působení metodiků na škole národní
6. Ústavy pro mládež vyžadující zvláštní péči / 197
7. Vznik buržoazního dětského a mládežnického hnutí u nás / 198
8. Počátky předškolní výchovy v našich zemích / 199
9. Názory na výchovu a vzdělání v českém dělnickém hnutí / 201
Ladislav Zápotocký. Josef Boleslav Pecka (Strahovský). Josef Hybeš. Učitelé-průkopníci socialismu: Josef Uher. Pankrác Krkoška. Josef Haken
10. Škola na Slovensku do roku 1918 / 203

X. VÝVOJ ŠKOLY A PEDAGOGICKÉHO MYŠLENÍ V RUSKU
OD NEJSTARŠÍCH DOB AŽ DO VELKÉ ŘÍJNOVÉ
SOCIALISTICKÉ REVOLUCE / 205

1. Výchova a vzdělání od doby Kyjevské Rusi do první poloviny 19. století / 205
2. Pedagogické názory ruských revolučních demokratů / 209
Alexandr Ivanovič Gercen a Vissarion Grigorjevič Bělinskij.
Nikolaj Gavrilovič Černyševskij a Nikolaj Alexandrovič Dobroljubov
3. Školské reformy šedesátých let 19. století v Rusku / 211
4. Ruská pedagogika 19. století / 213
Nikolaj Ivanovič Pirogov. Konstantin Dmitrijevič Ušinskij.
Vasilij Ivanovič Vodovozov. Lev Nikolajevič Tolstoj. Petr
Francevič Lesgaft. Jelizaveta Nikolajevna Vodovozovová.
Jelizaveta Ivanovna Tichejevová. Dmitrij Ivanovič Pisarev.
Nikolaj Alexandrovič Korf. Ilja Nikolajevič Uljanov. Nikolaj
Fjodorovič Bunakov. — Oleksandr Vasiljevič Duchnovič
5. Škola a vzdělání v Rusku od počátku 20. století do roku 1917 / 218

XI. VZNIK A POČÁTKY SOCIALISTICKÉ PEDAGOGIKY / 220

1. Otázky osvěty a vzdělání v období Pařížské komuny / 220
2. Karel Marx a Bedřich Engels o výchově / 221
3. Klára Zetkinová, revolucionářka ve výchově / 223

XII. BURŽOAZNÍ ŠKOLSTVÍ A PEDAGOGICKÉ TEORIE
V OBDOBÍ IMPERIALISMU / 225

1. Škola v kapitalistických zemích od konce 19. do začátku 20. století / 225
Škola ve Francii. Škola v Anglii (Herbert Spencer). Škola v USA.
Škola v Německu
2. Buržoazní pedagogické teorie v období imperialismu / 230
Pragmatická pedagogika. Nové školy. Buržoazní teorie předškolní výchovy. Pedocentrismus. Pedologie. Experimentální pedagogika.
Buržoazní plány nové organizace vyučování. Pracovní škola.
Dynamická (scientistická) pedagogika. Jiné buržoazní směry
v pedagogice

XIII. VÝVOJ ŠKOLY A PEDAGOGIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH
A NA SLOVENSKU OD ROKU 1918 DO ROKU 1945 / 224

1. Školství a výchova v buržoazní Československé republice / 244
Unifikace školství buržoazní republiky. Volná socialistická škola práce na Kladně. První sjezd československých učitelů a přátel školství. Škola vysokých studií pedagogických. Malý školský zákon z roku 1922. — Reformní pokusy ve školství. Školská politika Komunistické strany Československa. — Organizace československého školství mezi dvěma světovými válkami. Mateřské školy. Péče o zmrzačené děti a mládež
2. Vývoj dětských a mládežnických organizací v buržoazní republice / 254
3. Česká pedagogika v letech 1918—1938 / 256
4. Školství na Slovensku v letech 1918—1938 / 265
5. Násilné uplatňování reakční pedagogické teorie a praxe německého fašismu v naší škole a pedagogice v letech druhé světové války / 267

XIV. VÝVOJ SOVĚTSKÉ ŠKOLY A PEDAGOGIKY / 270

1. Vladimír Iljič Lenin o výchově a vzdělání / 270
2. Základní etapy ve vývoji sovětské školy po Velké říjnové socialistické revoluci / 272
Výchova v období let válečného komunismu (1917—1919).
Výchova v letech budování nové společnosti (1920—1930).
Rozvoj výchovy v Sovětském svazu v letech 1931—1974
3. Významní sovětsí pedagogové a školští pracovníci / 276
Pavel Petrovič Blonskij. Naděžda Konstantinovna Krupská.
Michail Ivanovič Kalinin. Anatolij Vasiljevič Lunačarskij.
Anton Semjonovič Makarenko. Vasilij Alexejevič Suchomlinskij.
Jevgenije Alexandrovna Flerinová

XV. VÝCHOVA A ŠKOLA V SOCIALISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU / 285

1. Úsilí o vytvoření jednotné socialistické školy / 285
2. Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy / 293

Seznam použité literatury / 295

Jmenný rejstřík / 299